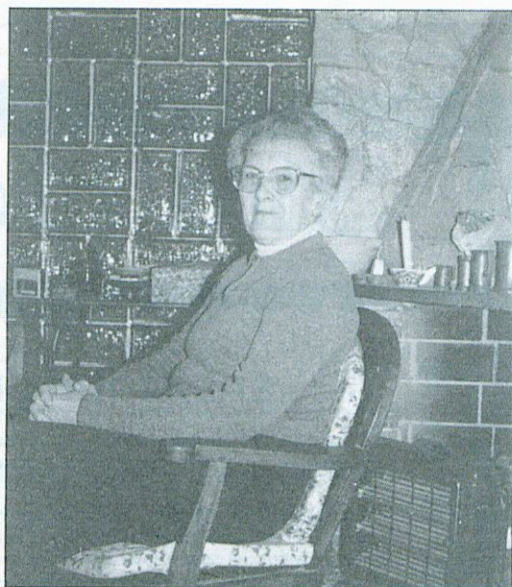

M.ª Dolors ALBERT i RIVAS. Ens rep a la seva casa del Passeig on va néixer i ens fa una recordança de la seva família i del poble de quan ella era infant.

L'Escalenc.— Us podeu presentar?

M.ª Dolors Albert.— Bé, doncs, em dic Maria Dolors Albert i Rivas, vaig néixer en aquesta mateixa casa a on estem, el dia 5 d'octubre del 1912, els hi parlo de quatre dies... el temps passa volant!. El pare es deia Martí, era d'aquí, de l'Escala, fill de Can Punton, la meua mare era barcelonina es deia Mercè. En casar-se vivien habitualment a Barcelona, però passaven els tres mesos d'estiu, com s'estilava llavors, aquí a l'Escala, on residia la meua àvia paterna. També venien per Nadal a passar els quinze dies.

Quan van tenir el primer fill, esperaven, naturalment, un noi i van venir aquí perquè el nom continués a l'Escala, en lloc d'un noi es van equivocar i van portar una noia, però en fi, la família va opinar que com que la tenien no la podien pas tornar... se la van quedar i aquesta noia sóc jo.

Després de mi i al cap de quatre anys, mentre celebraven el meu aniversari, va néixer el primer noi de la família, ja van quedar satisfets, perquè el nom venia d'aquí. El gran es diu Francesc, el segon es diu Lluís, i la noia, que va morir, es deia M.ª Mercè. Aquests dos últims van néixer ja a Barcelona. Ens vam educar a Barcelona.

L'Esc.— Què recorda d'aquelles vengudes a l'Escala?

M.ª D. A.— Els estius veníem uns quantes famílies. Totes teníem alguna arrel d'aquí, per part de pare o per part de mare. Però, vaja, érem poquíssimes i l'Escala era petita com un cop de puny, era el que és el casc antic, res més.

Llavors venir de Barcelona, era tot un viatge. Es feia amb tren, sortíem al migdia de Barcelona, abans, però, havíem ja enviat els baguls, els «mundos», que pesaven una enormitat, sortíem en el que en deien tren de petita velocitat, suposo que en anar a poc a poc devia costar menys diners... Venien uns camàlics a buscar-los i els portaven al tren. Nosaltres arribàvem aquí a la nit. El tren ens deixava a Camallera o a Sant Jordi, depenia de com estaven els camins, perquè hi havia llocs que eren de mal passar, i allí ens esparava una tartana per portar-nos a l'Escala. Aquí hi passàvem tot l'estiu. EL joc preferit era córrer per les roques, descalços. Mai no ens havíem fet mal, agafàvem «senyoretetes», gambetes, etc. Bé, al matí ja anàvem a buscar cucs, gratant a la sorra, ens entusiasma! agafàvem els cucs, els posàvem dintre d'una llauna amb una miqueta d'alguer i després anàvem a pescar, a vegades des d'una roca, i d'altres amb la barca de l'oncle Cabrera.

El passeig d'aquella època, cada vegada era més petit, el mar l'anava envaint. Hi havia Can Brondel, que era Marquès, un senyor que habitualment residia a Madrid. Recordo haver-lo vist passejar dalt d'un cavall: era una cosa que no s'estilava gaire.

En tot l'estiu no vèiem un cotxe, era el paradís de les criatures. Tant és així que, a les tardes, per la situació que té aquesta casa, trèiem cadires a fora: primer, els balancins, quan s'havien acabat trèiem les cadires i es feia una rotllana que s'engrandia segons la gent que venia. Es tenien unes converses molt i molt agradables, on no es criticava a ningú. Es parlava de cinquanta mil temes, tots interessants. És clar, hi havia persones realment molt cultes. Recordo que venien les que eren conegudes com les Sras. Granell, (en realitat l'una era Granell i l'altra Bartomeu), la tia Amèlia, la tia Caterina. Aquestes senyores tenien una cultura molt sòlida i donava molt gust sentir-les parlar. Hi havia també el Dr. Reig, l'Eusebi Serrats, el matrimoni Barceló. La Sra. Barceló era l'Adela Traité, mestre de molts xicots que han tingut molt d'èxit en les seves professions; era mestra a La Bisbal, als catorze anys ja ho era. Tenia una forma d'ensenyar molt amena, que arribava als nanos, tant és així que, a La Bisbal, les mares van trobar els sistema infal·lible per castigar les criatures; quan no es portaven bé els deien: «Demà no aniràs a escola», i hi havia el gran disgust perquè a l'escola s'ho passaven molt bé. I s'ho passaven molt bé, no en sentit que allò fos xauxa, sinó perquè aquella senyora, per exemple els ensenyava un llibre i els deia: «Avui veurem com es fabrica». I començava per portar-los al bosc, els ensenyava els arbres, i els deia que els arbres se'n fa llenya, carbó... que de la fusta se'n podia fer paper, i els hi anava explicant el diferent procés d'un llibre que fins era fet. I així en tot. Això feia que uns nens de 7 anys sabessin una quantitat de coses extraordinària, però coses pràctiques...

L'Esc.— Que potser aplicava el sistema Montessori?

M.ª D. A.— No. Era anterior a aquest mètode. Jo mateixa vaig anar al col·legi que duia aquest nom i recordo haver conegut la Dra. Montessori, ja que va venir una vegada a visitar l'escola. L'ensenyament era totalment en català. Era portada per mestres, no-religiosos, que seguien l'ensenyament Montessori. Recordo que teníem com uns talers, o uns tambors, amb teles gruixudes i ullets i havíem de passar-hi uns cordons i això ens estimulava la sensació tàctil. Ens ensenyaven moltes coses pràctiques. Les lletres les vaig aprendre pel só que fan, no pel nom que tenen, i trobo que era un sistema molt i molt pràctic. Del que nosaltres deiem «eme» ens feien aprendre només el só «mm», és a dir, la fonètica. Les lletres les teníem en uns cartrons en què hi havia retallada la lletra amb un paper esmeril, o sigui que nosaltres primer mirant la lletra la reseguiem amb el dit, després amb els ulls tancats fèiem el mateix, fins conèixer-les bé. És una manera d'aprendre a llegir molt més

lògica. Si a una «mm» li afeixegues el so «a» dirà «mà». En canvi «eme» «a» costa més d'entendre que fa «mà». Vaig sortir-ne quan tenia 8 anys per anar a «Loreto», on vaig fer la primera comunió, i el meu germà gran, que també hi havia vingut, va anar a «Can Culapi», als Escolapis.

L'Esc.— Què va fer que vostè es decidís a estudiar per infermera?

M.ª D. A.— Bé, jo vaig pensar que havia de servir per a alguna cosa. La meua mare ja portava la casa i això feia que jo tingués moltes hores lliures. M'agradava molt tenir cura dels malalts, i vaig començar a anar per l'Hospital Clinic, i vaig fer el que llavors era Practicant i ara és A.T.S. Jo potser no tenia massa idea d'exercir, ho feia perquè m'agradava i ho volia conèixer una mica millor. Amb tot això va venir la guerra, les coses van canviar d'una manera automàtica i com que jo estava a Sant Pau, amb nanos, (llavors els hospitals pràcticament subsistien a basa de serveis voluntaris i de monges) cosa que m'agradava molt, i ja havia estat al Clinic fent pràctiques, en el servei de tuberculosos i en el dispensari, m'hi vaig quedar molt de temps. Aleshores, en venir la guerra, el cap de servei, Dr. Martínez Garcia, em va dir juntament amb dues amigues més: «Si us volguéssiu quedar, com que em trauran les monges, i tinc molta confiança en vosaltres, perquè aneu preparades i veig com tracteu a les criatures, faríeu un gran servei». Jo li vaig dir que sí. Ell va dir: «No!». Primer consulteu-ho amb els pares». Jo li vaig contestar: «No, no, ja sóc gran, ja pot comptar amb mi».

En aquells moments les coses eren molt diferents, les noies no solien treballar, solien estar-se més a casa. I entre les amigues vaig donar la campanada. Vaig ser la primera que va treballar. Jo pensava que aniria per les meves despeses, però les coses van anar d'una manera que no va ser per als meus gastets, sinó per a posar-hi el coll. Des de llavors vaig treballar sempre.

L'Esc.— Aquí a l'Escala se'ls coneixia com de «Can Punton», d'on vé aquest nom?

M.ª D. A.— En deien a Can Punton perquè hi va haver un avantpassat que es deia Pep Anton, i de Pep Anton, com era llarg i donava massa feina, va quedar Punton.

L'Esc.— De la vostra relació amb la vostra tia Caterina Albert, què recordeu?

M.ª D. A.— La tia vivia a la casa pairal, la dels seus pares i la meua àvia materna, ja que la casa de l'avi era a